

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

God in de historie (III)

Het patroon van de wereldgeschiedenis

Openb. 6: Johannes op Patmos...

Bij de lezing van Openb. 6 is het, alsof we ons op een tribune bevinden, vanwaar we neerzien op wat zich beneden ons, in de arena, afspeelt. We zijn, met Johannes, toeschouwers van de dingen, die haast geschieden moeten.

Het Lam van God, de ten hemel gevaren Heere, heeft zich gezet aan de rechterhand van de Vader. Hij zal het boek van Gods raadsbesluit, dat Hij van de Vader ontvangen heeft, openen om het tot het laatste woord toe te lezen.

Het Lam is Gods executeur testamentair... de uitvoerder van wat in dit testament als laatste wil van God geschreven staat. Zoals een echt Romeins testament, is het verzegeld met zeven zegels.

Het Lam gaat nu de zegels één voor één verbreken...

De eerste vier zegels voeren een ruitergroep ten tonele. Evenals in Zach. 6 vormen ook deze ruiters de aanduiding van gerichten Gods. Ze horen duidelijk bijeen. Want ze worden alle vier tevoorschijn geroepen op bevel van de cherubs van Gods heerlijkheid en ze ontvangen ieder een bepaalde instructie: ze staan alle vier onder Gods controle en zijn aan hun opdracht gebonden.

We moeten m.i. in deze vier ruiters verdervende machten zien, die steeds in de geschiedenis optreden.

De eerste ruiters stelt men wel, op grond van Openb. 19 : 11 gelijk aan de Heere Jezus Christus. Maar het komt me voor, dat dit niet juist is. Christus is in Openb. 6 het Lam. En, wat nog belangrijker is: aan deze ruiters wordt macht gegeven, terwijl de Heere Jezus, nu Hij aan de rechterhand van de Vader is verhoogd, alle macht heeft in hemel en op aarde. Hij hoeft niet te wachten op een sein van de hemel: „Vooruit... Af“, zoals deze ruiters.

Na de opdracht om tevoorschijn te komen, ontvangt deze ruiters een boog en hij gaat op pad, overwinnend en om te overwinnen. Vandaar ook de kleur van zijn paard: wit, de kleur van de zege. Deze ruiters typeert de machtswellust, het imperialisme, de veroveringszucht, de hoogmoedswaan en de geldingsdrang.

Zijn optreden garandeert, dat in deze wereld altijd met de ellebogen zal worden gewerkt.

Het tweede paard is rood als bloed. Hem wordt gegeven de vrede van de aarde weg te nemen. Ten teken daarvan ontvangt hij een slagersmes. Met deze ruiters tekent Johannes de bloeddorst, de wraakzucht, de moordlust. Zijn optreden garandeert, dat er in deze wereld onenigheid blijft.

Het derde paard is zwart als de nacht. Degene, die erop zit, houdt een weegschaal in de hand. Johannes hoort een soort stem temidden van de vier dieren, de cherubs, roepen: Eén maat tarwe voor een schelling en drie maten gerst voor een schelling; en breng geen schade toe aan de olie en de wijn. Hier wordt gesproken van de eerste levensbehoeften. Een arbeider zal voor zijn loon zoveel tarwe krijgen, dat hij zelf precies genoeg heeft. Moet ook zijn gezin meeëten, dan dient men zijn toevlucht te nemen tot minderwaardig

voedsel. Tegelijkertijd zijn er echter voldoende weeldeartikelen.

Deze ruiters duidt op krapte en duurte: Er is genoeg, maar God geeft de mens geen macht om ervan te eten; of er is niet voldoende voedsel, terwijl er wel genoeg geld aanwezig is. Met deze ruiters hebben we te maken bij economische moeiten en sociale onzekerheid. Deze ruiters garandeert, dat er altijd economische en sociale problemen blijven.

Het vierde paard is chloorgroen, aanduiding van de dood, met het dodenrijk als getrouwe schildknaap bij zich. Deze ruiters stelt de oorlog voor. Met zijn nare nasleep van honger, besmettelijke ziekte, toename van ongedierte. Deze ruiters garandeert: Er komt geen vrede.

Zo draven deze paarden door de geschiedenis. Ze maken de wereld tot een slagveld. We moeten bij deze paarden niet denken aan bepaalde personen. Ze duiden veelmeer werkelijkheden aan, verschijnselen, symbolen. Ze vormen de lijnen, waarlangs de wereldgeschiedenis zich beweegt. Sinds de hemelvaart van de Heere Jezus Christus hebben we vier paarden van Troje binnen de vesting van ons bestaan. Deze paarden zorgen er permanent voor, dat we hier nimmer een goed en mooi leven hebben. Ze houden de mensheid nog steeds uit het paradijs weg. Hun opdrachtgevers, de cherubs, blijken nog altijd met flikkerend zwaard de weg naar de boom des levens te bewaken.

Deze vernielende machten van Openb. 6 hebben het in deze wereld te zeggen. Hun is macht, bevoegdheid, invloed gegeven.

Doch... al zien wij daar niets van: Ze staan allemaal onder leiding van Hem die op de troon zit en die alle dingen nieuw maakt. Ze kunnen zich tegen Zijn wil roeren noch bewegen.

Intussen schijnt het anders te zijn. Bij de opening van het vijfde zegel ziet Johannes zielen onder het altaar, zielen van martelaren. Van mensen, die gedood zijn om het Woord Gods en om het getuigenis, dat ze hadden.

Ze roepen tot God. Om wraak, om recht.

We worden hier herinnerd aan de oud-testamentische offerdienst. Zoals het bloed van de geslachte offerdieren langs het brandofferaltaar neerdroop en aan de voet van het altaar werd uitgestort, zo is het bloed van deze martelaren, hun ziel, onder het altaar terechtgekomen.

Zij zijn, om zo te zeggen, het kind van de rekening geworden. De dreunende paardehoeven over het slagveld van de wereld, laten vertrapte martelaren achter.

En toch... zijn deze martelaren niet vergeten. Niet vergeten door God.

Bij dit vijfde zegel wordt over andere mensen niet gesproken. Zij worden vergeten... door God. Niet alzo de martelaren. Hun bloed, hun tranen en hun lijden zijn dierbaar in Gods oog. Hij hoort hun roep, Hij gedenkt hun gebed. Hun wordt gezegd, dat ze nog even wachten moeten, totdat ook het getal vol zal zijn van hun mededienstknechten en hun broeders, die gedood zouden worden als zij.

Dit zegel toont ons, dat de kerk, ondanks alles toch veilig is: Veilig in Jezus' armen, veilig aan Jezus' hart. Veilig zelfs in de dood.

Het Lam verbreekt nu het zesde zegel: dit zegel toont de toorn van het Lam over allen, die Zijn verschijning niet hebben liefgehad.

De vaste punten wijken. Wat tot dan toe als onbeweegbaar en onveranderlijk gold, de hemel en de aarde... verdwijnt. De mensen kunnen in geen enkele schuilkamer meer vluchten. Hun

roep: „Bergen valt op ons, heuvelen bedekt ons“ vindt geen gehoor. Deze roep van de mensheid op het eind der tijden, geeft aan, dat de mensen het evangelie gehoord zullen hebben, en dat ze het verworpen hebben. In Hosea 10 en in Luc. 23 worden dezelfde woorden in de mond gelegd van mensen, die van God afvallig zijn geworden, die Zijn Christus hebben gesmaad en gekruisigd.

Als Christus komt, zal ineens alle atheïsme verstommen. De mensen zullen zeggen: „We hadden dit reeds lang verwacht... we hebben het geweten.“

„Dus toch...!“

God blokkeert definitief voor de afvallige mensheid de weg naar de boom des levens.

Zo hebben we in Openb. 6 een globale doorkijk door de hele wereldgeschiedenis.

Het is misschien een beetje te modern, te wester uitgedrukt, om te zeggen: De zeven zegels van het boek Openbaring vormen de inhoudsopgave van het boek van Gods raad: de korte samenvatting ervan.

Openb. 6 tekent ons de historie, zoals wij er tegenaan kijken. Hier wordt ons meegedeeld, dat het patroon van de geschiedenis door deze draden wordt geweven: machtswellust, bloeddorst, economische en sociale ellende, oorlog, vervolging en afval van God.

We herinneren ons de woorden van de Heere Jezus Christus: „Ik ben niet gekomen om vrede te brengen op de aarde, maar het zwaard“.

O neen... dat wil niet zeggen, dat de Heere Jezus een tyran is, nu Hij aan de rechterhand van de Vader is verhoogd. Integendeel. Maar het wil wél zeggen dat Zijn regering aan Gods rechterhand deze reactie teweegbrengt.

De mensen laten zich niet gezeggen. Ze leven nog steeds in de waan, dat zij goden zijn, die zelf uit mogen maken wat goed is en wat kwaad. Die ook door krachten van beneden het paradijs „wel terug zullen krijgen“.

God schopt tégen onze pogingen. Hij schopt onze plannen in de war.

Hij wil, dat we de oplossing zoeken, waar die oplossing metterdaad te vinden is: Bij Christus, bij het Lam.

In het begin zeiden we: We zitten hier in Openb. 6 op een tribune en kijken naar wat zich op het toneel afspeelt.

We moeten het nu anders zeggen: We zijn bij alles, wat Openb. 6 meedeelt, betrokken. We zijn niet slechts toeschouwers, maar medespelers.

We hebben in ons leven, in de wereld, in de kerk, ja overal, te maken met deze draden, waarmee ook het leven van vandaag geweven wordt.

Laten we niet zeggen, wanneer we dit hoofdstuk gelezen hebben: „Het is tevergeefs God te dienen; 't is allemaal zinloos, wat we doen en hoe we leven.“

Laten we geloven. Geloven, dat het Lam regeert. Geloven, dat er tenslotte één groep overblijft, die niet vergeten wordt... Zij, die het Woord van God bewaren en het getuigenis van Jezus Christus liefhebben.

Ook de schelle klanken van Openb. 6 zijn tonen uit het bruidslid van de Kerk: „Zie Ik kom spoedig en Mijn loon is met Mij, om een ieder te vergelden naar Zijn werk“.

Weet, dat Uw verlossing genaakt.

Want Christus dringt ons, hardleerse mensen, die zo slecht horen willen en die dus goed voelen moeten, naar Zijn oplossing.

Naar... de stad die fundamenten heeft: Het echte paradijs!

HET HEK VAN DE DAM

De Drentse instructie

Het heenzenden van één der afgevaardigden uit de vergadering van de generale synode, zoals we daarvan in de pers hebben kunnen lezen en via de radio hebben kunnen horen, heeft zijn aanleiding gevonden in een instructie, die de particuliere synode van Drenthe aan haar afgevaardigden meegaf.

Deze instructie stond afgedrukt in het Gereformeerd Gezinsblad, dat in verschillende nummers een uitvoerig verslag bevatte van de zittingen der generale synode, waarin over deze heenzending is gehandeld. We houden ons in de bespreking van deze zaak aan dit verslag, in het oog springende fouten zelf corrigerend.

Bedoelde instructie stelde dat de afgevaardigden van Drenthe, wanneer de noodzaak zich daartoe voordeed, aan de orde hadden te stellen dat de generale synode betuiging van instemming met de inhoud van de belijdenis niet zonder meer kan aanvaarden van die leden der synode, die in publieke geschriften „het geheel van de belijdenis disputabel stellen en/of artikelen en stukken der leer weerspreken en loochenen”.

Ik geef hier het punt weer, waar het op aankomt.

Deze instructie legt getuigenis af van de verrouwenscrisis, waarin onze kerken verkeren. Zij gaat er toch vanuit, dat er in onze kerken ambtsdragers zijn, die in publicaties de belijdenis aantasten.

Teveel blijkbaar, om namen te noemen.

Teveel artikelen en stukken der leer worden blijkbaar als aangetast en geloofschend beschreemd, want elke nadere aanduiding ontbreekt. Blijkbaar is de particuliere synode van Drenthe van oordeel geweest, dat er verschillende artikelen en stukken der leer geloofschend en weersproken worden. Zij spreekt immers in het meervoud. Men kan slechts gissen, welke artikelen zij allemaal op het oog heeft gehad.

Blijkbaar heeft zij het aan haar afgevaardigden overgelaten te oordelen wie de kerkleer ondermijnen en op welke punten dat het geval is.

Dit is wel een eerste bezwaren, die tegen deze instructie moeten worden ingebracht. De P.S. van Drenthe heeft haar afgevaardigden in dit opzicht „vrij mandaat” gegeven. De afgevaardigden der verschillende particuliere ressorten zijn ter synode gekomen met een wettige credentiebrieff; de hen afgevaardigde vergaderingen hebben in hen haar vertrouwen uitgesproken. Maar aan het subjectieve oordeel van vier afgevaardigden, die in dit opzicht blanco mandaat ontvingen, is het overgelaten deze trouw aan de belijdenis disputabel te stellen, wanneer zij daartoe de noodzaak aanwezig achten.

Hier is wantrouwen, niet maar ten opzichte van afgevaardigden ter generale synode, maar ten aanzien van andere particuliere synoden; een wantrouwen dat openlijk werd uitgesproken in algemene termen.

Een bewijs, hoe onkerkelijk deze hele zaak is opgezet en onverantwoordelijk er in onze kerken wordt gehandeld.

Het gaan naar een generale synode wordt, voor wie zich wel eens waagt aan een publicatie, een hachelijke zaak. Het is bekend, hoe in de kerkelijke pers met groot gemak broeders ernstig worden beschuldigd. Maar thans wordt het mogelijk wettig afgevaardigd te zijn naar een generale synode en daar opeens aangeklaagd te worden. Geen acte van beschuldiging is tevoren afgegeven. Men staat opeens voor het feit van aangeklaagd te worden door mede-leden en naar huis teruggezonden te kunnen worden. De overrompelingstactiek kan hier een funeste rol spelen. Met kerkelijk handelen heeft dit alles niets meer te maken.

Het „blanco mandaat” van de Drentse afgevaardigden is — dit in de tweede plaats — daarom des te gevaarlijker, omdat het de vage uitdrukking bevat: „het geheel van de belijdenis disputabel stellen”.

Wat betekent dit?

Dat alle stukken der leer in twijfel getrokken worden?

Of heeft men in Drenthe het oog gehad op een bepaalde waardering van de belijdenis, die men beneden de maat achtte?

Het eerste is nauwelijks aan te nemen van enig christenmens, laat staan van een ambtsdrager in onze kerken.

Dan blijft alleen het tweede in zijn vaagheid over.

Hoe dit zij, men kan met deze uitdrukking alle kanten op.

Maar wie is zo veilig als afgevaardigde ter generale synode?

Niet ten onrechte is door één der afgevaardigden gesproken van een jacht-acte met verlof tot vrij schieten.

Een rake typering!

Het agendum van een meerdere vergadering.

De vraag, die hier voor alles in geding is, is door wie het agendum van een meerdere vergadering wordt samengesteld; behóórt te worden samengesteld.

In onze vrijgemaakte kerken is daarover altijd grote eenstemmigheid geweest: dat gebeurt door de kerken zelf.

Het zijn niet de leden van een meerdere vergadering, die hun eigen agendum samenstellen.

Die ellende hebben we gehad in 1936, toen de zaak van de leergeschillen vanuit de generale synode zelf aan de orde werd gesteld en aan de kerken werd opgedrongen met al de heilloze gevolgen van dien.

Art. 30 K.O. bepaalt, dat alleen zaken, die de kerken in het gemeen raken, zullen behandeld worden en zulke, die op mindere vergaderingen niet afgehandeld konden worden.

Een klacht tegen ds. Schoep behoorde thuis op een mindere vergadering, voordat zij op een generale synode dienen kon.

Er is wel gezegd — sophismen zijn de wereld nog nooit uit — dat de generale synode hier een eigen taak had, omdat ds. Schoep naar haar was afgevaardigd en het toch ging om het gereformeerde karakter der synode, maar dit is een clandestiene weg om art. 30 K.O. te ontduiken.

Op deze wijze kunnen gedurig leerkwesaties op een generale synode gebracht worden, zonder dat de kerken daarom hebben gevraagd. De generale synodes worden zo gemakkelijk gemaakt tot „top-organen”, die over de kerken heen zaken behandelen, die door de kerken niet op haar agendum zijn gebracht en alle voorbereiding in de kerken zelf hebben gemist.

De synodocratie wordt hier de poort weer wijd geopend.

Als ik het wel geteld heb, heeft deze generale synode nu al vier dagen besteed aan een zaak, die niet op haar agendum was geplaatst door enige mindere vergadering: de zaak van de „Open Brief”, alle formalistische ontkenning daarvan ten spijt. Geen drogredenen kunnen dit feit verdoezelen.

De instructie van de P.S. van Drenthe geeft aan dit ontstellend feit slechts een schijn van recht, juist vanwege haar vrije mandaat.

Hier is het hek van de dam.

Want wat op een generale synode als recht geldt, is ook van kracht voor elke mindere vergadering. Indien, wat ter generale synode gebeurd is, geldend recht is, kan op elke particuliere synode en op elke classis de ene afgevaardigde de andere in staat van beschuldiging stellen.

Hij behoeft daartoe niet eens, hoe vaag ook, geïnstrueerd te zijn door de hem afgevaardigde vergadering. Want de P.S. van Drenthe heeft uitgesproken „dat de last en volmacht van haar afgevaardigden... impliceert” dat zij beschuldigend en aanklagend konden optreden.

Het woord „impliceert” is hier alleszeggend.

De afgevaardigden van Drenthe ontvingen geen aparte opdrachttaken als die ons bezig houden aan de orde te stellen en zulks naast de gewone opdracht en volmacht als in de credentiebrieff aangeduid, maar deze laatste impliceerde zo te handelen; hield deze handelwijze in, zegt de instructie van Drenthe. Dat is dus met elke normale credentiebrieff het geval, zegt Drenthe, ook al wordt het er niet expres bijgezegd.

We kunnen dus wat gaan beleven op onze kerkelijke vergaderingen: op classis en particuliere synodes. Men heeft ter generale synode uitge-roepen: wij zijn een gereformeerde synode en moeten dat karakter handhaven. Maar een clas-

sisvergadering moet toch evengoed gereformeerd zijn? En een particuliere synode niet minder?

We kunnen dus nog wat gaan beleven op onze kerkelijke vergaderingen, als het zó moet en zó mag.

Kerkeraden worden bij aanklachten gepasseerd. Afgevaardigden kunnen medeafgevaardigden gaan beschuldigen; credentiebrieffen betekenen niets meer. De kerkelijke vergaderingen worden arena's, waar we de afgevaardigden elkaar de toegang betwisten. Eindeloze voorvergaderingen staan te wachten, met name in een tijd van kerkelijke onrust, waarin de pers de vuren van de hartstocht heet stookt.

Van kerkelijke orde is nu geen sprake meer.

Het subjectieve element krijgt vrij spel.

Men leze vandaag maar eens de discussies over de Kerk: de beschuldiging van afwijking van de belijdenis is snel bij de hand. Hoogleraren zijn er niet meer veilig voor. En een kerkelijke vergadering is weer gefrustreerd.

Er is gezegd dat de P.S. van Noord-Holland Ds. Schoep niet had moeten afvaardigen naar de generale synode. Maar op het standpunt der generale synode is dit een onjuiste opmerking. Men moet dan zeggen: De P.S. van Noord-Holland had ds. Schoep niet mogen ontvangen, maar ook moeten heenzenden. Een P.S. is toch niet een minder belangrijke en minder gereformeerde vergadering dan een G.S.?

Zo ziet men, waar men uitkomt met een handelwijze als deze: afgevaardigden kunnen overal elkaar het recht van zitting betwisten. De afvaardigende vergaderingen betekenen niets, evenmin als de credentiebrieffen.

De partijchap krijgt gelegenheid om ongehinderd te woeden.

En de gewone kerkelijke weg van aanklagen waar het behóórt, is verlaten.

Geen noodgeval.

Het is theoretisch denkbaar dat een afgevaardigde ter generale synode, om daar nu maar bij te blijven, enkele dagen voor het bijeenkomen van deze vergadering, ernstige ketterijen publiceert, die eenvoudig niet getolereerd kunnen worden en dat zijn kerkeraad hem ongemoeid laat.

Dan zouden de afgevaardigden ter generale synode in grote moeite komen: hoe zou het mogelijk zijn met zulk één te vergaderen en te werken?

Elk weldenkend mens zal hier van een noodgeval spreken, dat bijzondere maatregelen vereist. Over de aard van die maatregelen zou dan te spreken zijn.

Maar zulk een noodgeval deed zich hier niet voor.

De bezwaren tegen ds. Schoep waren gericht tegen zijn ondertekening van de „Open Brief”, die ongeveer een half jaar oud is. Er was tijd genoeg geweest om hem aan te klagen waar het behoorde. Maar er is geen enkele aanklacht van enige kerkelijke instantie tegen ds. Schoep geweest.

Ds. Francke, die namens de Drenthen veelal het woord voerde, weet de weg anders toch wel? Dat heeft de aanklacht tegen ds. Telder in het verleden wel bewezen.

Waarom bij ernstig bezwaar deze enige goede weg niet bewandeld?

Het ondertekeningsformulier.

Men kan het ondertekeningsformulier ook niet te hulp roepen om aan meerdere vergaderingen het recht toe te kennen uit eigener beweging zaken aan het agendum toe te voegen.

Het zou wel een vreemde gang van zaken worden als elk lid van een meerdere vergadering het recht bezat voor te stellen, dat een ander lid geëxamineerd zou worden, zonder dat er een aanklacht tegen dat lid was ingediend ter plaatse, waar dat behoort: bij diens eigen kerkeraad.

Een vergadering heeft het in het ondertekeningsformulier vastgelegde recht het examinatie, maar alleen wanneer er op wettige wijze ter tafel gebrachte aanklachten tegen een predikant aanwezig zijn.

Dit vloeit regelrecht voort uit de grondbeginselen van ons gereformeerd kerkrecht. Hoe zal

men toch een kerkeraad kunnen passeren, die beroepen heeft? Onze meerdere vergaderingen zijn toch geen hogere bestuurscolleges?

Altijd is er het gevaar om toch weer in deze richting te gaan.

Men ziet dit gevaar verwerklijkt in de dagen na Dordt 1618/19.

Het schijnt moeilijk te zijn het gereformeerde spoor te houden.

Maar wij zijn toch niet voor niets vrijgemaakt? Of zijn we de vrijmaking al zo spoedig weer vergeten?

De hefboom.

Als hefboom voor de verwijdering van ds. Schoep is geweest de vraag om instemming met de belijdenis. De instructie van Drenthe bepaalde (impliceerde!) dat de Drentse afgevaardigden moest optreden „onmiddellijk na de betuiging van instemming met de inhoud der belijdenis door de afgevaardigden ter generale synode”. Ze moesten dan aan de orde stellen, wanneer de noodzaak zich daartoe voordoet, dat de generale synode die betuiging van instemming niet zonder meer kan aanvaarden van die leden, die in publieke geschriften het geheel der belijdenis disputabel stellen en/of artikelen en stukken der leer weerspreken en loochenen.

Ieder, zal zich, dunkt me, afvragen, waarom deze afgevaardigden moesten optreden onmiddellijk na de betuiging van instemming met de belijdenis?

Waarom niet daarvoor?

Zij wisten toch reeds, wie als afgevaardigden ter vergadering aanwezig waren en wie de bedoelde aantasting der belijdenis h.i. bedreven hadden?

Was het uit ethisch oogpunt niet verkieslijker geweest van tevoren deze zaak aan de orde te stellen? Dan verhinderde men toch een betuigen van instemming met de belijdenis, die men niet acceptabel achtte, wjl in kennelijke strijd met het publieke optreden?

De afgevaardigden van Drenthe kunnen deze vraag het best zelf beantwoorden.

Vermoedelijk heeft de P.S. van Drenthe deze weg gekozen om node schijn te ontlopen, dat haar afgevaardigden zelf punten aan het agendum toevoegden. Op deze weinig elegante wijze wordt hun optreden min of meer als „innerlijk noodzakelijk” voorgesteld: hun lastbrief impliceert het, in verband met het betuigen van een onjuiste instemming met de belijdenis.

Deze laatste wordt de hefboom voor hun optreden tegen ds. Schoep.

De hefboom om iemand er uit te lichten: deze uitdrukking wil niets kwaads suggereren, maar is gekozen als een beeld, om de zaak duidelijk in het vizier te krijgen.

Hier wordt echter aan deze betuiging van instemming met de belijdenis een plaats gegeven, die haar niet toekomt.

De zaak is nl. dat zij geen kerkrechtelijke betekenis heeft van die aard als aan de credentiebrieven toekomt.

We hebben in haar te maken met een gewoonte, door F. L. Bos in „De orde der kerk” eerbiedwaardig genoemd, zoals prof. Kamphuis ter synode heeft gememoreerd. De hoogleraar heeft daarbij volgens het verslag opgemerkt: „Het moet nogmaals — door betuiging van instemming — duidelijk zijn dat samenwerken op dezelfde basis, opdat er geen dwalingen bedektelijk kunnen worden ingevoerd. Zo hebben de Kerken der Afscheiding het ook gezien tegenover het 19e eeuwse oecumenisme. De synode van 1854 heeft daarom een aparte formulering gevonden. Men vond het toen reeds nodig de instemming met de belijdenis apart te vragen.

Dit is echter niet allemaal correct gesteld.

De bedoelde aparte formulering was een Openlijke verklaring, die duidelijk naar buiten was gericht, vgl. de woorden: „en tot onderrichting van een ieder”. Het ligt in de aard der zaak, dat vanwege het gerucht van deze openlijke verklaring van elk der afgevaardigden instemming werd gevraagd.

Wil men een acte van verbintenis hebben voor de afgevaardigden naar een generale synode, dan moet men trouwens verder terug in de geschiedenis, en wel naar de generale synode der Afscheiden Kerken van 1837, waarover Dr. F. L. Bos in het genoemde boek niet spreekt. Dit is onze generale synode met haar (vergelijk reeds de openlijke verklaring van de generale synode van Zwolle 1854) blijkbaar ontgaan. Voor zulk een plechtige acte van verbintenis was in de verwarde tijden van het begin der Afscheiding alle reden.

Nadien is de betuiging van instemming met de belijdenis als een eerbiedwaardige gewoonte blijven bestaan, ook in de in 1892 verenigde kerken.

Maar er moet bij bedacht worden, wat prof. Kamphuis niet vermeldt, dat Dr. F. L. Bos er bij aantekent: „Ofschoon niet noodzakelijk, daar de credentiebrieven daarvoor voldoende waarborg bieden....

Maar is welk vaarwater raakt men verzeild, wanneer ook deze instemming met de belijdenis niet meer voldoende wordt geacht en de ene afgevaardigde direct de andere kan aanvallen juist op het punt van zijn betuiging van instemming? En deze niet meer voor zijn eigen verantwoording laat?

Hier valt te herinneren aan de grote Synode van Dordt 1618/19.

Zij had te maken met de Remonstrantse afgevaardigden van de Remonstrantse P.S. van Utrecht, twee in getal. Op hun **credentie-brief** had de Synode wel het een en ander op te merken, waarom zij bepaalde condities voor hun gedrag stelde. De Synode liet hen echter toe opdat zij „niet zou gelasterd worden, alsof zij dezelfde eed zouden doen, die de andere afgevaardigden hadden gedaan. Vanwege de bijzondere omstandigheden werd nl. alle afgevaardigden de Synodale eed afgevraagd.

Blijkbaar liet de Synode het afleggen van de eed over aan hun eigen verantwoordelijkheid.

Het karakter van instemming met de belijdenis is tweeledig: men betuigt daarmee de eenheid des geloofs en belooft ermee zich aan de belijdenis te houden in alle te bespreken zaken.

Een goede gewoonte, maar geen zaak van kerkrechtelijke betekenis als een soort toelating tot de vergadering: daarvoor dient de credentie-brief. Op ander kerkelijke vergaderingen wordt deze instemming dan ook niet gevraagd. Wel de credentie-brief!

Parallel hiermee is, dat wel meermalen op credentie-brieven captie is gemaakt, maar op de afgevaardigde personen bij mijn weten nimmer*). Zelfs ten tijde der Remonstrantse troebelen was men in dezen uiterst voorzichtig. Men eerbiedigde kerkelijke stukken en deed alles, wat mogelijk was, om schijn van partijdigheid te voorkomen.

De synode van 1896.

In 1896 is een generale synode der verenigde kerken gehouden.

Daar was een bezwaarschrift ter tafel tegen leringen van Dr. A. Kuyper, afkomstig van de kerkeraad te Bedum. Er staan krasse opmerkingen in. Er wordt gesproken van een „grond-dwaling”. „Deze leer is in strijd met de Gereformeerde belijdenisschriften”, heet het. „Wij vinden ook deze leer van Dr. Kuyper **gevaarlijk** voor de Gereformeerde Kerken”, zegt de kerkeraad. Van wat Kuyper over de kerk geleerd heeft, zegt het bezwaarschrift: „Deze leer is kennelijk in strijd met onze **Belijdenisschriften**”.

Ter synode was aanwezig de praeses van deze kerkeraad, de bekende ds. T. Bos. Als advise-rend lid was Dr. Kuyper zelf aanwezig. De praeses der synode vroeg alle leden om hun betuiging van instemming met de belijdenis.

Stond nadien Ds. T. Bos onmiddellijk op om te verklaren dat Dr. A. Kuyper van de Synode moest heengezonden worden? zeggend: mijn lastbrief impliceert.... en: we hebben hier een Gereformeerde, geen Hervormde Synode.... en: er is een tegenstrijdigheid tussen de betuiging van instemming met de belijdenis van Dr. Kuyper en zijn publieke leringen?

Iets dergelijks is bewaard voor onze generale synode.

We raken het kerkelijke spoor geheel bijster.

De aanklacht zelf.

Elders in dit blad is daarover geschreven.

Daarom hier, ten besluite, een enkel woord.

De zaak zit hoofdzakelijk vast op de zin, dat „ieder zich opnieuw afvraagt of het historisch fundament van de Nederlandse Gereformeerde Kerken ook samenvalt met het fundament van de heilige, algemene, christelijke Kerk”.

Moet daarin nu liggen een disputabel stellen van de inhoud en het katholiek of algemeen karakter van de gereformeerde belijdenis? En moet dit nu gelezen worden als slechts te passen in het kader van de huidige oecumenische beweging?

De formulering munt niet uit door helderheid, maar in wezen wordt hier een oud vraagstuk aangeroerd, dat de eeuwen door de pennen in

beweging heeft gebracht. Ursinus heeft zich er reeds mee bezig gehouden in zijn strijdschrift tegen de felle Lutheranen. Deze wilden, zo zegt Pollman in het eerste deel van zijn *Onze Nederlandsche Geloofsbelijdenis*, de ganse christelijke kerk binden aan de Augsburgse Confessie en beschouwden ieder, die ook maar in het geringste van haar afweek als ketter en beschouwden zulken als van elke gemeenschap met de Kerk van Christus als vervallen verklaard.

Ursinus handelt in dit geschrift over het onderscheid tussen Symbolen en Confessies, waaraan de ons allen ingestampte catechisatie-wijsheid over algemene en bijzondere belijdenisschriften herinnert. Van de confessies die zijn opgesteld door afzonderlijke kerken(groepen), zegt hij dat zij niet zijn opgesteld om aan alle andere kerken hun vrijheid te ontnemen. Aan al hun woorden en gezegden kunnen niet alle kerken verbonden worden, zodat als zij ze niet onderschrijven, zelfs geen Christenen meer zouden zijn. Ik vat samen naar Pollman.

Liggen hier geen vragen?

En moet het aanduiden daarvan in constaterende vorm gekwalificeerd worden als disputabel stellen van de inhoud en het katholiek karakter van de Gereformeerde confessie? En gestraft worden met heenzending uit de synode?

Welk een generaliserend, met onderscheidend en onhistorisch denken en spreken is hier aan de orde.

Zoiets kan alleen plaats vinden, waar rustige bezinning ontbreekt en het vuur van theologisch getwist en wantrouwen door de pers wordt heet gestookt.

A.

G. J.

*) Gevallen als dat van Bodicherius, die niet ontvangen werd ter P.S. van Noord-Holland 1618, niet zijnde in actuelen dienst als noch het predickampt noch het ouderlyngscap bedienen-de, leggen op een ander vlak.

(Ongecorrigeerd)

„Kerkelijk Leven”

Synodocratie

Hoe langer men over hetgeen ter generale synode gebeurde nadenkt, hoe dwazer het wordt. In de veertiger jaren zijn we weer met de neus op artikel 79 van de kerkerode gedrukt: dat de kerkeraad schorst met advies van de genabuurde kerk, en niet de classis of een synode. Thans zijn we zover dat reeds een predikant werd geschorst tegen het oordeel van de genabuurde kerk.

Bovendien stuurt thans de generale synode een predikant naar huis omdat hij naar het oordeel der broeders confessioneel niet betrouwbaar is: een aanklacht lag er niet, een appèl was er niet, uit eigen initiatief houdt men gericht, strijkt men vonnis en executeert het.

Zo komt zo'n dominee naar huis.

Met het oordeel der synode op zijn hoofd.

Nu kan het beginnen.

Gemeentelieden kunnen een aanklacht indienen. Ze behoeven de besluiten der synode maar over te pennen en de zaak is in de bus.

Eén ouderling kan het initiatief nemen en daarbij gebruik maken van het synodale vonnis.

En als dat niet gebeurt kan het op de eerstvolgende classis van start gaan: we kunnen die predikant niet als afgevaardigde ter classis ontvangen want de synode....

En als dat op de classis niet gebeurt, dan heb je altijd nog kans op de particuliere synode.

De generale synode heeft op de jachthoorn gebazen.

De jacht is geopend.

En de jacht kan beginnen.

Neen, de synode zet geen predikanten meer af.

De synode verklaart slechts dat vijf en twintig broeders confessioneel onbetrouwbaar zijn en dus:

het ambt in de plaatselijke kerk onwaardig; onwaardig ontvangen te worden op een classis; onwaardig afgevaardigd te worden naar een particuliere synode;

onwaardig ontvangen te worden op een generale synode.

Over synodocratie gesproken....

Gelukkig is er ook nog zo iets als het recht van ratificatie.

Dat heeft de hoogleraar Deddens ons goed bijgebracht.

Hier zegge men: Néén!

G. Visee

SCHOEP-HONIG...

EEN VRAAG - EEN ANTWOORD - EEN VONNIS

Zoals al onze lezers uiteraard weten is ds. Schoep van Amstelveen, die door de particuliere synode van Noord-Holland was afgevaardigd naar de Generale Synode van Amersfoort, door deze als zodanig **niet** ontvangen. Hij is van deze synode **weggezonden**.

De grond voor dit niet toelaten van ds. Schoep formuleerde de synode als volgt: De synode spreekt uit, „dat er een onaanvaardbare tegenstrijdigheid bestaat tussen, enerzijds, de instemming met de belijdenis door ds. B. J. F. Schoep ter vergadering betuigd, en, anderzijds, de inhoud van de Open Brief aan de z.g. Tehuis-Gemeente in Groningen, waarvoor ds. Schoep door zijn ondertekening verantwoordelijkheid aanvaardde.” De tekst van deze uitspraak is duidelijk.

Hij komt hierop neer: Ds. Schoep zegt wel van harte in te stemmen met de confessie der kerk maar in feite doet hij dat toch niet. Wat hij in de genoemde „Open Brief” gezegd heeft is namelijk noodzakelijk in strijd met de belijdenis van onze kerken. En omdat ds. Schoep door deze Open brief te ondertekenen in feite van de belijdenis afwijkt, heeft zijn instemming met de belijdenis geen wezenlijke waarde, ja, wordt zij daardoor zelfs verloochend. Daarom ontvangen wij hem niet als lid van onze synode. Wij kunnen en mogen daarom met hem in synodeverband niet samenwerken.

Het fragment van de genoemde Open Brief waarin de synode de voornaamste, de beslissende grond voor de door haar geconstateerde „onaanvaardbare tegenstrijdigheid” tussen ds. Schoeps instemming met de belijdenis en de inhoud van de Open Brief ontdekte, is het volgende:

Wij schrijven nu vanuit de kerkelijke situatie in het jaar 1966. De situatie van gescheurdheid van het reformatorische volksdeel in Nederland, dat zich hier eens liet vergaderen op het fundament van Gods Woord en de drie formulieren van enigheid, samenlevend naar de regels van de Dordtse Kerkenordening; de situatie tevens, waarin dat volk, in velerlei stijl bouwend op dit fundament, zoekt naar de grenzen van zijn kerkelijke gemeenschap; waarin, gestuwd naar het niveau van denken in wereldproporties, ieder zich opnieuw afvraagt, of het historisch fundament van de Nederlandse Gereformeerde Kerken ook samenvalt met het fundament van de heilige, algemene, Christelijke Kerk.

Zo ja, hoe is dan de verhouding tot andere kerken in binnen- en buitenland, die kennelijk Gods kinderen vergaderen, maar die niet onze belijdenisgeschriften hebben, noch onze samenlevingsregels kennen?

Zo neen, hoe heeft dan dit historisch fundament in eigen gemeenschap en naar buiten te functioneren?

Wij zijn van oordeel, dat de kerkelijke werkelijkheid door deze probleemstellingen in de toekomst zal worden bepaald. We worden met ons vaak klein vaderlands gedoe als Gereformeerde Kerken in Nederland weggeroepen naar het niveau van de wereldkerk. En dat zal steeds meer gebeuren, of we dat wensen of niet. Daarheen dringt ons Christus leiding van de wereld-geschiedenis.”

De aandachtige lezer bemerkt dat in dit brief-fragment een **vraag** wordt gesteld.

En wel deze of het historisch fundament van de Nederlandse Geref. Kerken — dat zijn dus de drie formulieren van enigheid — ook **samenvalt** met het fundament van de heilige, algemene, Christelijke Kerk.

De brief stelt dan twee mogelijkheden. Er zijn er ook maar twee!

Men kan deze vraag namelijk bevestigend beantwoorden en dus zeggen: Ja, de drie formulieren van enigheid vallen samen met het fundament van de heilige, algemene, Christelijke Kerk. Maar dan rijst onmiddellijk de vraag: hoe is dan de verhouding tussen de andere kerken in binnen- en buitenland die kennelijk Gods kinderen vergaderen, maar die toch onze belijdenisgeschriften niet hebben, noch onze samenlevingsregels, onze kerkorde enz. volgen.

Men kan deze vraag evenwel ook beantwoor-

den met **neen!** Maar dan komt de vraag op: hoe moet dan dit historisch fundament van onze kerken — de drie formulieren — in **eigen** gemeenschap functioneren?

De Open Brief is voorts van oordeel dat de genoemde vraag uiterst belangrijk is. Speciaal omdat de wereld steeds kleiner wordt en daardoor ook de kerken over heel de wereld steeds meer met elkaar in contact zullen komen, of ze dat willen of niet. We worden door de leiding Gods in de geschiedenis, met name ook in de kerkgeschiedenis, steeds meer gedrongen naar het niveau van de wereldkerk. Ik zeg er even met nadruk bij: er staat in de brief per se niet: „Wereldraad van kerken” maar: **wereldkerk**, d.i. de éne kerk van Christus die over de gehele wereld verspreid is en waarover art. 28 van de N.G.B. spreekt.

Het is een gelukkige omstandigheid dat ds. Schoep j.l. maandagmorgen in de Radiocourant van de N.C.R.V. de kwestie waarom het hierbij voor hem gaat, kort en duidelijk heeft omschreven.

Hij zei toen nl. het volgende. De bedoeling van deze vraag was in de eerste plaats aan de orde te stellen of alléén dáár de christelijke kerk wordt aangetroffen waar men dezelfde volheid van belijden kent welke de Geref. Kerken in haar belijdenisgeschriften hebben weergegeven — of dat men óók van een Christelijke Kerk kan spreken waar men naar de inhoud niet zo uitvoerig belijdt als in de Geref. Kerken geschiedt.

Deze vraag stellend heeft ds. Schoep dus het oog op die kerken die een soberder belijdenis hebben dan de Geref. Kerken. Er zijn b.v. Geref. Kerken die alleen maar de Heidelbergse Catechismus als confessie hebben aanvaard of één enkele andere. En bijzonder actueel is deze vraag met het oog op de vele jonge kerken in Azië en Afrika — men denke aan de kerken in Japan, Korea, Indonesië, India, die soms slechts een korte eenvoudige belijdenis hebben aangenomen. De vraag is: zijn deze kerken ondanks dat toch echt kerk, kerk van Christus?

Maar volgens wat hij via de Radio zei leefde bij ds. Schoep ook nog een andere vraag. Die werd eveneens in de Open Brief gesteld.

Hij zei namelijk: In de tweede plaats kan gevraagd worden of men ook daar een kerk aantreft wanneer een kerk op enig punt **anders** belijdt dan de Geref. Kerken, of dat men moet stellen dat ten allen tijde een van het belijden der Gereformeerde Kerken afwijkende kerk géén Christelijke Kerk is.

Deze vraag heeft zoals van zelf spreekt betrekking op b.v. de Chr. Geref. Kerken die Art. 36 van de N.G.B. onveranderd handhaven, de Geref. Gemeenten die speciale leeruitspraken hebben over het verbond, de Lutherse Kerken die t.a.v. het avondmaal en de presbyterianen die wat kerk en kerkregeren betreft iets anders belijden dan de Geref. Kerken. Voorts de baptisten, congregationalisten enz.

Kort gezegd: het ging in de vraag uit de Open Brief om deze kwestie: **is er nog kerk van Christus buiten die kerken welke de waarheid Gods met de drie formulieren van enigheid belijden?**

Anders gezegd: **is er nog zo iets als kerk van Christus buiten de vrijgemaakte Geref. Kerken van Nederland en die welke wat de confessie betreft in alles met haar overeenstemmen?**

Waarop ik nu in dit artikel de aandacht wil vestigen is dit dat de vraag die in de Open Brief aan de orde werd gesteld reeds eeuwenlang aan de orde is en dat daarop reeds meer dan eens een duidelijk antwoord is gegeven.

Een daarvan werd gegeven door prof. Honig.

Zoals men weet heeft deze dertig jaar lang aan de Theologische Hogeschool onderwijs gegeven in de dogmatiek. Namelijk van 1903 tot 1933 toen hij door prof. Schilder werd opgevolgd.

Nadat hij emeritaat had verkregen heeft prof. Honig de dogmatiek zoals hij die jarenlang in Kampen had gedoceerd samengevat in zijn „Handboek van de Gereformeerde Dogmatiek”. Dit boek werd bij de verschijning ervan enthousiast door prof. Schilder begroet en onmiddellijk door hem als leerboek ingevoerd. En dat is het tot op vandaag gebleven! Ook nu nog is het „Handboek van Honig” een van de belangrijkste studieboeken van onze studenten.

Ik wil nu het antwoord dat prof. Honig gaf op de aloude vraag die ook nu weer in de „Open Brief” werd gesteld hier kort doorgeven.

Prof. Honig doet dat in de eerste plaats in zijn uiteenzettingen omtrent de ware en de valse kerk.

In wat hij daarover opmerkt citeert hij o.a. art. 29 van de Ned. Gel. Bel. en zegt dan dat de Reformatie de Roomse Kerk als valse kerk beschouwde.

Maar, zo gaat Honig dan verder, daarin kwam „allengs een kentering”. Calvijn had trouwens reeds in zijn Institutie betoogd, nog wel onmiddellijk nadat hij er op had gewezen dat de Paus in zijn tijd de leidsman was van het vervloekte anti-christelijke rijk, dat de Heere onder de tyrannie van de paus „de overblijfselen van zijn volk wonderbaarlijk bewaart, in zoverre dat er enige tekenen van de kerk blijven, en voornamelijk die tekenen, wier kracht niet kan verbroken worden, noch door de listigheid des duivels, noch door de boosheid der mensen.”¹⁾

De reeds bij Calvijn optredende kentering in de opvatting omtrent de valse kerk zette zich volgens Honig voort. En zo is de term „valse kerk” de kwalificatie geworden van de hiërarchische, pauselijke macht, die het bijgeloof en de dwalingen propageert, haar eigen autoriteit stelt boven dat der H. Schrift en uitwerpt die met hun woorden en daden tegen deze macht in verzet komen en weigeren gemeenschap te hebben aan de dwalingen van Rome.

De onderscheiding tussen de hiërarchische macht die de kerk tyranniseert en de **overblijfselen**, de **sporen**, de **tekenen** van de kerk die nog onder die tyrannie zijn overgebleven moet volgens Honig nog sterker worden vastgehouden bij de beoordeling van Afscheiding en Doleantie. „Valse Kerk” noemde men in verband daarmee „de hiërarchische besturen, welke predikanten en ouderlingen die metterdaad tucht wilden oefenen over de leer durfden afzetten en loche-naars van de H. Drieënheid, de Godheid van Christus, het borgtochtelijk lijden en sterven van de Middelaar — „wolven in de schaapskooi van Christus” — handhaafden.”

Maar, zo gaat prof. Honig dan verder „van het hiërarchisch kerkbestuur moeten echter de plaatselijke gemeenten onderscheiden worden. Door 's Heeren goedheid zijn er plaatselijke gemeenten in wier midden de Zaligmaker naar de Schriften verkondigd wordt.” Honig voegt aan deze belangrijke uitspraak de opmerking toe dat het naar zijn overtuiging eis der H.S. is dat die gemeenten met de hiërarchie breken en niet moeten rusten voordat alle drie kenmerken der ware kerk bij haar gevonden worden en de breuk tussen haar en de reeds vrijgemaakte Geref. Kerken geheeld is.²⁾

Men hoort uit dit alles dat prof. Honig met Calvijn vasthoudt dat er onder de heerschappij van de Paus tekenen van de kerk zijn overgebleven, en met Afscheidenen en Dolerenden dat er onder de synodale hiërarchie plaatselijke gemeenten van Christus zijn blijven voortbestaan. Zeer zeker onvolkomene, in bepaalde opzichten dwalende, maar desalniettemin toch gemeenten van Christus.

Maar prof. Honig heeft nog meer te zeggen.

Hij wijst er namelijk ook op, dat het verloop der historie na de Reformatie meebracht dat er behalve de onderscheiding tussen **ware** en **valse**

... EN DE SYNODE

kerk ook nog een andere opkwam, „namelijk die tussen **zuiverder** en **minder zuivere** kerken, welke toch beide ware (!!!) kerk waren". De scheiding tussen Lutherse, de Gereformeerden; de Dopersen kon niet meer worden ongedaan gemaakt. „En zodra deze overtuiging veld won, zagen de Geref. Kerken dat natuurlijk de Lutherse kerk geen valse kerk mocht worden genoemd, maar dat zij wel een minder zuivere kerk heeten moest."

Calvijn had er trouwens ook nooit één moment aan gedacht de kerken die Luther volgden als valse kerken te diskwalificeren. Neen, „er moest onderscheid gemaakt tussen vera (ware) en pura (zuivere) ecclesia. Zo werd ware kerk de naam, niet voor éne kerk met uitsluiting van alle andere maar voor meerdere kerken, **die de hoofdwaarheden des Christendoms, de z.g. fundamentele artikelen nog vasthielden**, doch overigens in graad van zuiverheid van elkander verschilden." ³⁾

Prof. Honig hanteert hier de reeds door Calvijn ingevoerde en sindsdien door alle gereformeerden beaamde onderscheiding tussen „fundamentele en niet fundamentele geloofsartikelen". Calvijn schreeft daaromtrent: De hoofdstukken der ware leer zijn niet alle van één gestalte, van één aard. Sommige zijn zo noodzakelijk om te weten, dat ze bij allen ontwijfelbaar vast moeten staan, als leerstukken die de godsdienst eigen zijn... Er zijn andere waarover tussen de kerken geschil is maar die toch de eenheid des geloofs niet verscheuren... Het is in de eerste plaats wel zaak dat wij in alles eensgezind zijn, maar aangezien er niemand is, die niet door enige nevel van onwetendheid omhuld is, moeten wij óf geen kerk overlaten, óf het misverstand vergeven in die zaken, in welke men zonder de hoofdsom der religie te schenden en zonder verlies der zaligheid onwetend mag zijn". De dwalingen welke men zo „vergeven" kan en mag zijn dezulke „**waardoor de inhoud van de leer van de godsdienst niet wordt aangetast, waardoor die hoofdstukken van de godsdienst over welke onder alle gelovigen eenstemmigheid moet zijn, niet in gedrang komen; en wat betreft de sacramenten die dwalingen, die de wettige instelling van de auteur niet te niet doen of aan het wankelen brengen.**" ⁴⁾

Deze onderscheiding tussen zuivere en minder zuivere kerken werd reeds met alle duidelijkheid geleerd in het éérste en beroemde dogmatische handboek dat in de Geref. Kerken na de Dordtse synode, in 1625, verscheen. Men leest daarin dat de zichtbare kerk wat betreft de leer en de zeden of zuiver of onzuiver, de onzuivere weer of „eenvoudig dwalende", óf ketters, óf schismatiek is. Overtuigend duidelijk blijkt voorts dat volgens dit handboek de kerknaam niet wordt ontzegd aan zo'n „eenvoudig dwalende kerk", die weliswaar enige dwalingen beschermt en koestert, maar die toch het fundament des geloofs, „namelijk Christus en zijn ambt" niet verstoot en dat dan zo, dat zij bereid is dagelijks toe te nemen en de dwalingen waarvan zij overtuigd is geworden, naar het voorschrift van God te verbeteren. Met zulk een kerk moeten we gemeenschap oefenen. Maar dan zo dat we op alle manier moeite doen haar van haar dwaling terug te roepen. Met een voluit ketterse of schismatieke kerk mag evenwel geen gemeenschap worden onderhouden.

Met deze beschouwingen van de „Synopsis" gaat prof. Honig geheel accoord. En zijn conclusie is, „**dat alle kerken die niet slechts in naam maar metterdaad staan op de grondslag der 12 artikelen des Geloofs en dus de fundamentele artikelen der Christelijke leer prediken, tot op zekere hoogte ware kerken zijn, maar die in graad van zuiverheid verschillen.**"

Van kerkelijk relativisme wil prof. Honig evenwel niets weten. Wanneer hij het zo juist genoemde poneert betekent dat daarom volstrekt niet dat het naar zijn overtuiging van minder belang is wat een bepaalde kerkengroep leert als zij slechts de 12 artikelen des geloofs onderschrijft en welk stelsel van kerkregering gevolgd wordt. Integendeel met klem betoogt hij, „dat de Geref. belijdenis en het Geref. stelsel van kerkregering het meest overeenkomstig de H. Schrift zijn en dat dus kerken, die beide bezitten, de meest zuivere zijn en 't ieders roeping

is, om, zodra zijn oog hiervoor geopend wordt zich bij haar te voegen." ⁵⁾

Wanneer men de beschouwingen van Calvijn en van leerlingen van hem als prof. Honig over de in geding zijnde kwesties leest, komt van zelf de vraag op: wat drong hen er toe zo te oordelen over de kerkelijke gemeenschappen buiten die waartoe zij zelf behoorden.

Het antwoord op deze vraag is voor wie een beetje met Calvijns werken bekend is makkelijk te geven.

Calvijn vocht rusteloos tegen alle afwijking van het Woord van God, waar hij die ook maar ontdekte. En speciaal tegen die welke hij in de kerk bespeurde. Daarom vindt men b.v. in zijn geschriften een ononderbroken en vlijmscherpe kritiek op de paus en de pauselijke kerk. Maar tegelijk is Calvijn doodsbang te diskwalificeren en weg te trappen wat God in de pauselijke en niet in alles naar het Woord van God gereformeerde kerken deed en liet. Hem staat daarbij steeds voor ogen hoe de Here met het tienstammenrijk, de valse kerk van het Oude Testament, handelde. Verklaarde de HERE daarover niet in de tijd van het diepste verval: Hoe zou ik u prijsgeven Efraïm, u overleveren Israël? Hoe zou ik u prijsgeven Adam, u maken als Zeboim. Mijn hart keert zich om in Mij, ten volle wordt mijn erbarming opgewekt. Ik zal mijn brandende toorn niet ten uitvoer leggen (Hos. 11 : 8).

Letgende op wat God met dat afvallige Israël deed schrijft Calvijn dan dat God evenals in het Joodse volk ook nu in de pauselijke kerk toch nog zijn verbond heeft bewaard. Het hield daar zeer zeker meer stand doordat het steunde op eigen kracht en daarmee streed tegen de goddeloosheid dan dat het door de mensen bewaard werd. Maar zó bleef dan het verbond daar toch metterdaad in stand.

Het bewijs daarvan was voor Calvijn in de eerste plaats dat God onder de tyrannie van de paus toch zijn doop, het getuigenis van zijn verbond, had bewaard en zijn kracht doen behouden. En vervolgens is daarvan een bewijs dat God in die kerk nog andere „voorrechten", „ken-tekenen", „overblijfselen" van zijn kerk liet bestaan opdat zij daar niet geheel te gronde zou gaan. God had namelijk niet geduld dat onder de pauselijke tyrannie de kerk tot op het fundament werd omvergeworpen en met de bodem gelijk gemaakt. Neen, de kerk bleef in de pauselijke kerk nog als een half ingestort gebouw voortbestaan.

Dit schreef Calvijn meer dan veertig jaar na de reformatie. ⁶⁾

Wat de kerken buiten het pauselijke machtsgebied betreft: Calvijn heeft de lutherse kerk steeds en ten volle als kerk Gods erkend. En met alle klem verklaarde hij, dat men overal waar de gehele eredienst van God aanwezig is en de leer welke het fundament der kerk betreft behouden blijft, zonder moeite kan vaststellen dat daar een kerk is. ⁷⁾

Dat deze genuanceerde beoordeling van de kerken waarin zowel wat de leer als wat het leven betreft nog zoveel gebrekkigs viel te constateren, bij Calvijn in geen enkel opzicht tot kerkelijke relativisme of quietisme aanleiding gaf behoeft geen betoog. Integendeel de erkenning van wat God in deze kerken nóg gaf en deed was voor hem een aangrijpingspunt voor het doordringende vermaan om de Here nu ook in alles en met het gehele hart te gaan dienen.

De vraag waar het nu op dit moment om gaat is deze:

Zijn mannen die een vraag stellen als in de Open brief geschiedt daarmee zonder meer in strijd met de confessie?

Of: stellen zij daarmee, zonder meer, het katholiek karakter van de gereformeerde confessie dubieus?

Het antwoord op die vraag mag niet anders zijn dan een duidelijk en krachtig: **neen.**

Dat doen zelfs mannen als Honig niet, die niet alleen de genoemde vraag stellen, maar daarop bovendien ook nog het antwoord geven dat kerken die niet de gereformeerde confessies hebben aanvaard, doch alleen — maar dat ook ten volle — staan op de grondslag van de twaalf artikelen

des geloofs, en dus de fundamentele artikelen van het christelijk geloof handhaven, tot op zekere hoogte ware kerken zijn, maar in graad van zuiverheid verschillen.

Neen, ook deze mannen verlaten de bodem der confessie niet en maken haar katholiceit niet dubieus, indien ze zoals Honig deed en ds. Schoep naar eigen verklaring voor de radio wil doen, die minder belijdende kerken willen dienen met het rijker inzicht dat God aan gereformeerde Kerken in Gods Waarheid gaf om ze zo te prikkelen en te leiden naar voller, rijker, krachtiger belijden van Zijn Naam.

Neen, het gaat hier en nu niet over de vraag of men het in alles met de Open Brief of met Honig en zijn leerlingen in deze ééns is. Dat is een heel andere vraag. Het gaat er nu alleen om of deze Brief en prof. Honig met zijn geestverwanten iets zeggen dat in aperte strijd is met de confessie, iets dat het katholieke karakter van de belijdenis op wezenlijke en onmiskenbare wijze aantast. Het gaat er dus om of zij **ketterse** gevoelens leren.

En op die vraag zeggen we onomwonden **neen.**

Intussen — de synode heeft gesproken.

En haar taal was duidelijk en hard.

Ze heeft ds. Schoep **weggezonden.**

Dat is een hoogst ernstig gebeuren.

Want dat betekent dat ook mannen als prof. Honig evenals de predikanten en studenten die instemmen met wat in diens Handboek over de kerk wordt gezegd, daar niet acceptabel zijn.

Het betekent ook dat op deze synode ook aan mannen als Kuyper en Bavinck geen toegang zou zijn verleend.

Dit alles is erg, maar het is toch nog het ergste niet.

Er is iets dat nog veel ernstiger is, ja dat zonder meer verbijsterend is.

Wie geen vreemdeling is in ons kerkelijk Jeruzalem weet dat de synodale uitspraak — als God het niet verhoedt — een reeks tuchtmaatregelen, schorsingen en afzettingen, zal ontketenen. De mensen die dat aandurven zijn er overal. En aan de maatregelen om daartoe te komen wordt hier en daar reeds hard gewerkt.

Als dat uitsluitend geschiedt op de grondslag van het stellen van vragen als in de Open Brief worden gesteld betekent dat evenwel dat onze kerken Gods oogappel gaan aanranden en zijn profeten doden!

Want laten we nooit vergeten dat het volkomen waar is wat in 1960 door de algemene vergadering van het Geref. Politiek Verbond terecht werd uitgesproken — of het gepast was dat dat door een politieke organisatie werd verklaard is een andere vraag — dat kerkelijke vonnissen „welke zich gronden op wat in de K.O. (artt. 79 en 80) daaromtrent staat geschreven, volgens de letterlijke tekst inhouden, dat de gevonnisten, zolang zij in zulke zonden blijven, geen deel in het rijk Gods hebben, waaruit voortvloeit, dat zij in alle arbeid van het koninkrijk Gods als mede-arbeiders zijn uitgesloten."

God geve dat onze kerk voor deze — voor haar zelf dodelijke — tuchttoefeningen bewaard mogen blijven!

C. V.

¹⁾ **Institutie**, IV, 2, 12.

²⁾ **Handboek van de Geref. Dogmatiek**, blz. 722/6.

³⁾ **Idem**, blz. 726.

⁴⁾ **Institutie**, IV, 1, 12; 2, 1.

⁵⁾ **Handboek** enz., blz. 728.

⁶⁾ **Institutie**, IV, 2, 11. Men vindt bij Calvijn vele malen de uitspraak dat er onder de tyrannie van de paus nog kerken zijn. B.v. O.C. II, 776: non ideo ecclesias apud eos esse infitiamur; O.C. V, 403: Nos vero, Sadolet, ecclesias Christi eas, quibus praesidetis, esse non negamus; O.C. XL, 354: Apud eos sc papistas) quidem ecclesiam esse, hoc est Deum illic habere suam ecclesiam, sed occultam et mirabiliter etiam servare etc. etc.

⁷⁾ O.C. XLIX, 307 (komm. in 1 Kor. 1:2): Proinde ubi cunq; exstabit integer Dei cultus, et manebit illa fundamentalis doctrina quam dixi, illic sine difficultate statuamus esse ecclesiam. Die fundamentalis doctrina omvat volgens Calvijn: evangelicum doctrinam, baptismum, coenam Domini.

Van de Wereldkerk

DE KERK DER WALDENZEN IN DE 19e EEUW

(I)

De achttiende eeuw was voor de Waldenzen niet alleen een periode van economische neergang, maar bovenal was de geestelijke toestand deplorabel. Vooral onder de jongeren vond Voltaire, die het opnam voor alle verdrukten, met inbegrip van de protestanten, aanhang en bewondering. De geestelijke vijand, van buiten uit opererend, was veel gevaarlijker dan die in de voorgaande eeuwen vaak met het bezwaard moest worden bestreden. De toestand werd dermate alarmerend, dat het in Holland tot hulp van de Waldenzen in 1735 gestichte "Comité Wallone" in 1767 de financiële hulp afhankelijk ging stellen van een schriftelijke verklaring, door de Waldenzer predikant af te leggen, waarin de voornaamste hoofdwaarheden van het christelijk geloof dienden te worden beleden. Toen kwam de Franse revolutie en deze brand sloeg ook over naar Italië. In 1794 vielen de Fransen Piemonte binnen. Ondanks alles wat ze hadden ondervonden, streden de Waldenzen trouw en dapper voor hun koning. Koning Victor Amadéus III schreef als dank aan hen, dat zij de medische verzorging van hun eigen mensen (doch van die alleen) ter hand mochten nemen en dat hij het kidnappen van kinderen onder de wettige leeftijd zou beletten. Men verneemt hieruit tevens, onder welk een onduidelbare tyrannie de Waldenzen nog steeds zochten. De Fransen wonnen evenwel de strijd en spoedig werd Piemonte bij Frankrijk ingelijfd. Het nieuwe bewind kondigde prompt godsdienstvrijheid en gelijkheid voor de wet voor alle burgers af. Datgene, waarvoor de Waldenzen eeuwenlang bloedig hadden gevochten, viel hun nu op eenmaal in de schoot. Valt het te verwonderen, dat zij meedanstonden om de ook daar opgerichte vrijheidsbomen en dat zij het geestelijk gevaarlijke karakter van deze vrijheidsbeweging op dat tijdstip niet onderkenden? Napoleon, die zijn bewondering voor de eeuwenlang volgehouden strijd van de Waldenzen niet onder stoelen of banken stak, gaf hun grote ruimte, verminderde het aantal Roomse parochies in de Valleien van 28 tot 13 en gaf de revenuën aan de Waldenzen in de plaats van de Engelse steun, die nu voor hen uitbleef. Zij kregen zelfs het bestuur in handen van het Instituut van Waldenzen Catechumenen, het beruchte kidnapping-instituut, dat in 1740 naar Pinerolo was verplaatst.

Dominee Geymet werd benoemd tot assistent-gouverneur (sotte Prefetto) te Pinerolo, een stad, waarin zes eeuwen lang geen Waldenzen hadden mogen wonen. In 1807 kregen de Waldenzen de toestemming om te San Giovanni de kerk te bouwen, waarnaar zij twee eeuwen lang hadden verlangd. Het leek wel, of het volle licht van de dageraad was opgegaan. Maar het ware licht had helder geschinen in de jaren van onderdrukking en ellende. Voor het geestelijk welzijn van de Waldenzen was het dan ook zegenrijk, toen in 1812 Napoleons ster ging tanen en Koning Victor Emanuel I terugkwam te Piemonte. Dit betekende ongetwijfeld, dat tevens de macht van Rome werd hersteld en weer in alle zwaarte op het lot der Waldenzen ging drukken. Alle Roomse parochies werden hersteld, de Waldenzen mochten geen eigendommen hebben buiten het gebied van de Valleien. Maar geestelijk ontwaakten ze.

Voor het geestelijk reveil moet de naam genoemd worden van Felix Neff, een Zwitserse evangelist, die onder hen ging werken en door wiens prediking van het Woord Gods in alle plaatsen en van huis tot huis het licht weer op de kandelaar kwam te staan. Zijn werk werd rijk gezegend. Een geestelijk reveil brak baan.

Van één der Waldenzen predikanten uit die tijd schreef Neff eens, dat er onder de honderden preken nauwelijks een zou zijn te vinden, die tot nieuw leven zou kunnen wekken. Zijn prediking uit Exechiël 37 over de dorre beenderen tot welke het Woord des Heren uitging met de belofte van nieuw leven, bracht velen tot inkeer; ook al kwam er oppositie van sommige rationalistische predikanten, het volk nam het Woord gewillig aan. Jonge predikanten, opgeleid in Zwitserland, kwamen dat reveil versterken en uitdiepen. De Bijbel herkreëg zijn ereplaats in de gezinnen en op de kansels als het onfeilbare Woord Gods, waarvoor de geslachten der Waldenzen in de voorbijgegangene eeuwen goed en bloed hadden over gehad. Dit leidde in 1834 — een jaartal, dat ook bij ons grote betekenis heeft in het gees-

telijk reveil der gereformeerde kerken — tot een massale openluchtbijeenkomst op 15 augustus van dat jaar, belegd om God gezamenlijk dank te zeggen voor deze grote blijken van Zijn genade. Sindsdien komt men ieder jaar in de maand augustus bijeen, wat men de Waldenzer schooldag zou kunnen noemen.

De bijdragen uit Engeland, die men nog te danken had aan de Koning van Engeland, onze stadhouder Prins Willem III, die een warm verdediger der Waldenzen was, werden weer ingesteld hoewel verminderd, daar een deel ging naar de gemeenten van de Waldenzer vluchtelingen in Duitsland.

Dank zij het initiatief van de Engelsman Canon Gilly werd in Torre Pellice de grondslag gelegd voor een eigen predikanten-opleiding. In 1831 werd in een privé woning hiermee een begin gemaakt. Het College had één docent. In het begin evenwel gaf de Tavola, de Synode der Waldenzer kerken, de voorkeur aan, dit instituut voor meer algemene opleiding te bestemmen en voor aanvullende studie de theologische studenten naar het naburige Zwitserland te zenden. In 1852 evenwel werd het Theologisch College geheel het eigen opleidingsinstituut der Waldenzen; het werd vervolgens verplaatst naar Florence en in 1892 naar Rome, waar het nu nog als een Theologisch Seminarie gevestigd is aan de Via P. Cassa 42. Ook in nationaal opzicht zou er door de Nieuwe Italiaanse Grondwet van 1848 door meer vrijheid voor de Waldenzen ook meer mogelijkheid voor ontplooiing van hun arbeid onder hun volk worden geschapen. Want het is daarmee gesteld, zoals één van hun Engelse vrienden en helpers het tot hen zei: Waldenzen, gij zult missionarissen, evangelisten, zijn, of gij zult niet meer zijn.

P. Groen

Verantwoording giften kerkwerk Waldenzen Italië

Het doet mij genoegen, weer een mooie rij giften van de laatste weken te kunnen verantwoorden; hier volgen ze:

C.v.V. te E. (collecte reis NCRV) f 100.—; D.G.H. te R. f 5.—; C.A.K. te Z. f 50.—; J.L. te K. f 2.50; J.C.Vermeulen te V. f 25.—; K.v.d.G. te M. f 25.—; W.R. te R. f 5.—; G.W. te K. f 10.—; J.J.H. te A. f 2.50, totaal f 225.—; totaal inclusief vorige verantwoordingen f 9.697,26.

Alle gevers en geefsters mijn hartelijke dank!

Eventuele verdere giften ontvang ik graag op postrekening Nr. 50440 t.n.v. P. Groen, Rotterdam.

P. Groen

DE CHRISTELIJKE Geref. KERK IN JAPAN

I

In het rapport dat door de toenmalige deputaten voor de correspondentie met de buitenlandse kerken werd uitgebracht aan de generale synode van Assen, 1961, is melding gemaakt van een contact dat deputaten hadden gekregen met bovengenoemde kerk in Japan.

In dit rapport is een bijlage opgenomen bevattende een kort overzicht, in de Engelse taal gesteld, van de geschiedenis en de situatie van deze kerkengroep. Dat korte overzicht is van de hand van Ds. Ryuzo Hashimoto. Ds. Hashimoto is dienaar des Woords bij deze kerken en docent of professor aan de Theologische Hogeschool van deze kerken te Kobe. Ook in het rapport dat de deputaten voor de correspondentie met de buitenlandse kerken hebben uitgebracht aan de generale synode van Rotterdam-Delfshaven, 1964-'65, vinden wij een kopje "Kobe Japan" vermeld. Onder dit kopje staat de mededeling te lezen: "Aan ds. R. Hashimoto te Kobe, Japan, is op zijn verzoek een exemplaar verstrekt van de acta van de generale synode te Assen 1961. Hij had de wens te kennen gegeven deze acta te vertalen in het Japans ten behoeve van zijn kerken." U ziet uit het laatste niet alleen dat deze Japanse docent belangstelling heeft voor onze kerken maar ook dat hij de Nederlandse taal in zoverre machtig is dat hij haar kan lezen. Hij is nadat hij eerst in Japan gestudeerd had en daarna zich verder in de theologie bekwaamd had in de Ver. Staten van Amerika, ook in ons land een tijd geweest met name om zich op de hoogte te stellen van de Nederlandse gereformeerde theologie en het Nederlandse gereformeerde leven. U moet u deze docent niet voorstellen als een oosterling, die van de westerse wereld en van de westerse theologische stromingen niet veel weet. Zo'n voorstelling zou er volkomen naast zijn.

Het lijkt ons dienstig om over deze Japanse kerk eens wat te schrijven. Niet alleen vanwege

het officiële contact dat de laatste generale synode via de mededelingen van haar deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken met deze kerk heeft verkregen, maar ook omdat er enkele van onze kerken zijn en verschillende broeders, die broederlijke relaties met deze kerk onderhouden. Deze betrekkingen bestaan in correspondentie, meelevens met en voorbede voor de broeders in de Here in Japan, soms in financiële hulpverlening en gelukkig ook enkele keren in bezoeken van uit Nederland, en zelfs is het voorgekomen, dat in het vorige jaar een broeder uit deze kerk in Japan, die voor een korte tijd in Nederland vertoefde in verband met een opdracht van de Japanse regering, tot wederzijdse blijdschap een zondag in onze kring kon doorbrengen. Wij schreven over dit bezoek van de Japanse prof. dr. Takiura toen in de mededelingen van de kerk van Amsterdam-Zuid, opgenomen in de kerkbode van N-Holland van 27 aug. 1966, o.a. dat deze dr. Takiura lid en ouderling is in de Christelijke Geref. Kerk van Osaka. En ook dit dat hij ons een en ander heeft verteld van de Christ. Geref. Kerk in dit grote en dichtbevolkte land. Een bevolking van 100 miljoen inwoners woont op de eilanden die het Japanse grondgebied vormen. Negentig procent van deze mensen leeft volkomen zonder God, ook zonder een afgod. Zonder iets waarop deze mensen hun vertrouwen hebben. De oude godsdiensten van Japan zijn zoals bekend, het Shintóisme en het Boedhisme. Zeer oude godsdiensten. In werkelijkheid zijn het geen godsdiensten maar oude leefpatronen met vormen en nog eens vormen die iets formalistisch godsdienstigs aan zich hebben, maar dan iets godsdienstigs zonder "god" met een kleine g zelfs.

Zonder een toevlucht voor dit en het toekomstige leven brengen deze mensen hun aards bestaan door. Naast het zeer oude heidendom en naast een zeer primitief bestaan is in Japan het hoogst moderne leven, dat gebaseerd is op de westerse techniek, tot fabelachtige ontwikkeling gekomen. Men ziet er gebouwen, fabrieken, warenhuizen, bruggen, wegen, treinen zo modern als wij ze in ons land niet kennen. Mede daardoor heerst er een onvoorstelbaar materialisme in dit land.

De christelijke kerken zijn klein en in vele opzichten zwak. Niet alleen door een gering aantal leden maar ook doordat het christelijk geloof er geïmporteerd is uit de Ver. Staten van Amerika en uit Engeland in de vorm van sekten en richtingen die in deze landen overvloedig voorkomen. Voorts is het christelijke geloof er jong, met name het geloof van gereformeerde confessie. Het heeft in Japan zelf nog geen historische wortels. Het heeft geen wortels in gezinnen, die christelijk zijn en helemaal niet in de samenleving — in concreto betekent dit laatste o.a. dat er bij een gemeente bijna geen gezinnen behoren. Dr. Takiura vertelde mij, dat zijn gezin in z'n geheel bij de gemeente behoort, maar dat dit een hoge uitzondering is. De meeste leden van de gemeente bestaan uit individuele personen, die, één of soms twee uit een heidens gezin tot het geloof in Christus gekomen zijn. Zulke individuele mensen behoren dan tot een voluit heidens gezin, verkeren dagelijks in een heidense familie waarvan het dagelijks familieleven doortrokken is van de gewoonten naar aloude Shintoïstische of Boedhistische leefpatronen. Deze leden van de gemeente van Christus staan in hun dagelijks leven volledig alleen in een samenleving en een gezinsleven dat van a tot z. doortrokken is van niet-christelijke denken en benaderen van alle dingen. Wij christenen uit een vanouds christelijk land, waar zelfs het gereformeerd denken en leven een stempel op de levensgewoonten heeft gezet in het verleden, kunnen ons dit moeilijk voorstellen. Voor de herder en leeraar brengt dat onder anderen mee, dat hij het onvoorstelbaar druk heeft met bezoeken brengen aan de huizen. De dominee zou eigenlijk, zei dr. Takiura, wel elke week al de alleenstaande leden van de gemeente een keer moeten opzoeken om een kort pastoraal gesprek met ze te voeren en met ze te bidden in de kring waar zij leven, om ze zodoende in de praktijk te helpen als echte levende christenen staande te blijven en getuigen te zijn van de Heiland in Wien ze geloven.

We willen wat schrijven over de oorsprong van deze kerk in Japan, over de Theologische Hogeschool te Kobe, over de confessionele grondslag, de groei en ten laatste over de vertaling van Calvijn's werken in Japan.

Het is beter dat in een afzonderlijk artikel te doen dan dit artikel overdreven lang te maken.

J. Meester

En Schoep zelf

De B. J. F. Schoep schrijft in de kerkbode van de Gereformeerde Kerk te Amstelveen het volgende over zijn ervaringen ter Generale Synode.

Niet ontvangen!

„In een vorige kerkbode maakte ik melding van het feit, dat ik tijdelijk mijn arbeid in de gemeente voor een groot deel zou moeten onderbreken in verband met mijn afvaardiging door de kerken van Noord-Holland naar de Generale Synode.

De vorige week aangevangen Generale Synode heeft mij echter wettig afgevaardigde van de Noord-Hollandse kerken niet willen ontvangen. Na een driedaagse discussie, naar aanleiding van een klacht van de Drentse afgevaardigden, heeft de Synode uitgesproken, dat er een onaanvaardbare tegenstrijdigheid bestaat tussen mijn instemming ter Synode met de belijdenis der kerk en mijn handtekening onder de Open Brief aan de Tehuis-Gemeente te Groningen. Deze uitspraak grondde de Synode op twee oordelen over bepaalde passages in de Open Brief.

Eén passage zou de inhoud en het katholiek of algemeen karakter der belijdenis disputabel stellen.

Een andere passage zou inzake het schriftuurlijk-confessioneel fundament van de kerken der vrijmaking de artikelen 27-29 N.G.B. niet naspreken. Zo besloot de Synode tenslotte „uit kracht van de belijdenis der waarheid” mij niet als lid der Synode te ontvangen.

Het is mijn overtuiging, dat de Synode de klacht, die de Drentse afgevaardigden tegen mij inbrachten na mijn instemming met de belijdenis, niet had mogen behandelen. De Drentse afgevaardigden hadden deze klacht bij de afvaardigende kerken van Noord-Holland moeten indienen. Deze kerken zijn er voor verantwoordelijk via hun Provinciale Synode, dat ik ter Synode werd afgevaardigd. En dat de zusterkerken in het land de kerken van Noord-Holland mede in mijn persoon zouden ontmoeten in synodale vergadering.

Het behoort niet tot de taak van de Synode zelf om de afgevaardigden der particuliere ressorten wegens enige klacht te oordelen op het stuk van hun belijdenis-trouw. En ze dan na oordeel en uitspraak niet te ontvangen. Hier gaan kerken heersen over andere kerken.

Het is mijn overtuiging dat wat ter Generale Synode geschiedde, diep slecht is.

Het is voorts mijn overtuiging, dat de oordelen waarop de uitspraak en het besluit rusten, naar hun zakelijke inhoud:

1. geen recht doen aan de inhoud van de Open Brief.

Dit betreft de punten:

- a. dat de Open Brief in de door de Generale Synode geciteerde passage de inhoud en het katholiek of algemeen karakter der gereformeerde belijdenis disputabel stelt.
- b. dat de door de Generale Synode uit de Open Brief geciteerde overtuiging: „De Vrijmaking vond plaats overeenkomstig artikel 28 N.G.B. Het zou geweest zijn een zich voegen bij de ene ware kerk. . . . (vergelijk verder citaat in het Synodebesluit) in de Open Brief als een „religieus zeer gevaarlijk” „vrijmakingsgeloof” wordt verworpen.

2. gronden bevatten, waarop de oordelen rusten, die de noodzakelijke duidelijkheid missen.

Dit betreft het punt:

dat naar het oordeel van de Generale Synode de drie Formulieren van Enigheid als hoofdsom van de waarachtige en volkomen leer der zaligheid in de Gereformeerde Kerken in Nederland zijn aanvaard. De drie Formulieren verwijzen echter zelf voor de hoofdsom van de christelijke leer naar de 12 Artikelen des geloofs (Zondag 7 H.C.).

3. In hun gronden een bindende beslissing bevatten over zaken, die tot nu toe in onze kerken in vrije discussie waren, en m.i. dienen te blijven.

Dit betreft het punt:

dat als schriftuurlijk-confessioneel fundament van de kerken der vrijmaking wordt gesteld: het tegenover de synodaal-Gereformeerde kerken staan als ware kerk tegenover wat geen kerk mag heten. Want alleen zó kan door de Synode worden geroordeeld, dat in de door haar uit de Open Brief geciteerde en naar haar oordeel in

de Open Brief verworpen overtuiging (dat de vrijmaking zou zijn geweest een zich voegen bij de ene ware kerk overeenkomstig art. 28 N.G.B.), de artikelen 27-29 der N.G.B. niet worden nagesproken.

Het is mijn overtuiging, dat deze oordelen ook naar hun zakelijke inhoud niet kunnen en mogen worden geaccepteerd.

Intussen ben ik zelf niet de eerste die over deze synodale handelingen heeft te oordelen. Al wens ik wel bij te dragen aan de oordeelsvorming en zo rekenschap te geven van mijn persoonlijk gevoelen in deze zaak.

Het zijn de kerken van Noord-Holland, die hebben te oordelen of de handelingen van de synode jegens mij als hun afgevaardigde wettig zijn. Of zij in deze achter de synode zullen gaan staan, dan wel blijvend achter mij als afgevaardigde, die zij naar de Generale Synode zonden. Het gewicht van deze beslissing, waarvoor een speciaal bij een te roepen Particuliere Synode van Noord-Holland komt te staan, is niet gering. De Generale Synode was van oordeel, dat de door haar geconstateerde tegenstrijdigheid niet toeliet, dat ik aan de arbeid van haar vergadering tot heil der kerken in het gemeen, kon deelnemen. Dit kon „uit kracht van de belijdenis der waarheid” niet.

De particuliere synode van Noord-Holland en daarin alle kerken van Noord-Holland zullen hebben te oordelen of dit waarlijk zo is, op straffe van anders zelf onder het oordeel te vallen, „uit kracht van de belijdenis der waarheid” niet te kunnen deelnemen aan arbeid in een Generale Synode vergadering van een Gereformeerde Kerkverband.

De Generale Synode heeft, door aan haar uitspraak het besluit van niet ontvangen te verbinden, de kerkelijke samenleving in de crisis gebracht.

Overigens dienen alle kerken in het land deze besluiten te toetsen. Zulks overeenkomstig artikel 31 K.O.

God geve, dat alle kerken deze besluiten van de Generale Synode niet voor vast en bondig houden, als in strijd met Gods Woord en de artikelen van de K.O.;

Opdat er zó geen verbreking van het huidig kerkelijk samenleven van Gereformeerde kerken ontstaat. En opdat ook niet in de plaatselijke gemeenten de ondertekenaars van de „Open Brief” uit kracht van de belijdenis der waarheid” uit hun **ambt** worden gestoten.

Ik ben nu wel een niet op de Generale Synode ontvangen predikant, maar ik ben geen geschorst predikant.

God beware in zijn genade de gemeenschap der kerken ervoor om de schuld van deze synodale besluitvorming te vermeederen met de schuld van kerkelijke tuchttoefeningen. Hetzij, door waar men in meerderheid is te schorsen, hetzij door waar men in minderheid is te doleren. Behouden we ons hart, waaruit de uitgangen des levens zijn boven alles wat te behoeden is.

God zij met ons en onze geest.”

C. V.

IN KAART BRENGEN

Wij willen Gods liefde
feilloos in kaart brengen,
overzichtelijk en begrijpelijk
voor onze koelgrijze ogen,
wij willen de hoogste toppen
overzien, nauwkeurig weten
wat er achter ligt.

Wij schieten de pijlkoker
van ons verstand leeg
op het hart van het evangelie,
spannen steeds weer opnieuw
de boog van ons ongelooft,
maar nooit zullen wij
de roos van het heil raken,
de top van Zijn liefde
naar beneden halen,
Golgotha in kaart brengen.

Hans Bouma

TE BERDE

Het kabinet-De Jong start niet onder gunstige omstandigheden. De economische toestand is niet zo best. De werkeloosheid wordt momenteel nog steeds groter. De onrust en het onbehagen is na de verkiezingen niet verdwenen. Nu heeft het nieuwe kabinet zeker een slechte pers gekregen dat het alleen maar mee kan vallen. Het Trueman-effect kon zich wel eens voordoen. Toen die onverwacht president werd verwachtte de wereld niet veel van hem. Zijn pers was ook niet goed. Maar het tegendeel was het geval. Hij wist bovendien een krachtig beleid te voeren.

Een krachtig beleid dient het kabinet-De Jong ook wel te voeren. Niet alleen t.a.v. de werkeloosheid, maar zeker en zelfs in de eerste plaats t.a.v. de ordebewaring in Amsterdam. Ik moet bekennen dat ik een zeer onstaatsrechtelijk plezier heb gehad in het optreden van de marine-mensen in Amsterdam. Zeker, zeker, ik weet dat zo iets niet mag. Als alle mogelijke groepen burgers zelf eigen rechter gaan spelen, is het hek natuurlijk van de dam. Ik kan daarom alle begrip opbrengen voor alle autoriteiten, die zeggen dat zo iets niet geduld kan en mag worden. Maar dan moet ook een einde gemaakt worden aan de toestanden die de matrozen tot hun actie deed besluiten. En als dat niet gebeurt kan men ook niet verwachten dat repercussies uitblijven.

En in ieder geval hebben de marine-mensen bewezen dat al die ordeverstoringen niets te betekenen hebben. Als men maar bereid is echt op te treden dan lopen alle oproermakers zo hard ze maar kunnen, veel te bang om klappen op te lopen. Ik heb nog altijd voor ogen een foto van een politiemans bebroofd van zijn pet, achterna gevoeld door een heel stel jonge mensen. Het deed mij toen denken aan foto's uit Duitsland waar men zo Joden na joelde. Zo lang het mogelijk is dat burgers politiemensen nalopen en uitlachen is er iets grondig mis. De politie dient zo op te treden dat men zo iets gewoon niet meer durft te wagen. En het optreden van de marine-mensen heeft nu wel bewezen dat zo iets met weinig middelen is te bereiken. Het is ongetwijfeld een les voor de politie-autoriteiten, met name voor de burgemeester van Amsterdam en de nieuwe minister van binnenlandse zaken.

Het parlement wacht nog steeds op het rapport dat uitgebracht zou worden over de moeilijkheden in Amsterdam op dit gebied van het vorige jaar. Het nieuwe kabinet zal goed doen ook dat rapport zo snel mogelijk in te dienen. Dan kan duidelijk worden of alleen de hoofdcommissaris Van der Molen de schuldige was of (ook) anderen. Het krijgt haast neiging om te zeggen dat het verloop van de zaken nu wel bewijst dat het niet de schuld of op zijn minst niet alleen de schuld was van de hoofdcommissaris. Snel indienen heeft ook het voordeel dat er in het parlement over deze zaken nog weer eens gesproken kan worden. Het is ook niet duidelijk waarop het indienen van het rapport nog zou moeten wachten.

Het is zeer te hopen dat de regering spoedig met nog meer maatregelen komt ter bestrijding van de werkeloosheid. Al zijn de sociale voorzieningen nu veel beter dan in de dertiger jaren, wie zich die tijd nog kan herinneren weet hoe troosteloos een bestaan is, waarin men niet kan werken. Ik heb de indruk dat werkeloosheid zeer demoraliserend werkt en een groter volksvijand is dan de woningnood, wat toch ook al afschuwelijk genoeg is. Terecht spreekt men van de gesel der werkeloosheid.

Amelink

INDIA

In mijn vorige stukje „OPBOUW” schreef ik, dat er een brief uit India van Ds. Swami Dorai is zoekgeraakt. Na veel onzwerfingen heeft deze brief mij nu bereikt. Hij schrijft hierin meer bijzonderheden over zijn werk en over het hongergebied, waarin hij leeft. Hieronder volgt het belangrijkste gedeelte van zijn brief (in vertaling):

„Omdat de prijzen voor voedsel en andere dingen te hoog zijn wordt er veel geleden door de arme bevolking. Deze heeft geen voedsel en kleding. Hierdoor komt het dat veel arme ouders weglopen en hun kinderen zonder voedsel achterlaten. Veel ouders en kinderen zijn gestorven door voedselgebrek. Veel arme ouders hebben hun kinderen aan anderen moeten verkopen voor een lage prijs. En sommige arme mensen hebben hun kinderen verhypothecet (mortgaged) aan de rijke boeren. Deze rijke boeren laten deze kinderen hard werken van 5 uur 's-morgens tot 8 uur 's-avonds en zij geven ze weinig en minderwaardig voedsel. Ze krijgen lompen aan en ze worden als beesten behandeld. Deze arme kinderen moeten mest verzamelen en zij moeten de schapen en ossen in de velden voederen. Veel arme ouders hebben hun lieve babies in plassen en rivieren gegooid. Veel ouders hebben hun hele familie vergift gegeven en zijn gestorven. De mensen hebben gezwollen gezichten en benen en een opgezette buik tengevolge van de honger. De jonge meisjes hebben geen kleren om hun lichamen te bedekken. Menige arme vrouw heeft haar mooie haar verkocht om haar kinderen van de hongerdood te redden.”

„Kangayam, waar wij werken ligt in dit hongergebied. Wij hebben hier een goede en grote lagere school. Er zijn meer dan 450 arme kinderen en 14 onderwijzers in die school. Wij hebben geen goede gebouwen voor deze school en 5 klassen worden daarom in de open lucht gehouden. Wij hebben een weeshuis, maar we hebben geen goed gebouw voor het weeshuis. Ook werken we als zendelingen in het dorp onder de heidenen. Maar op het ogenblik zijn we door geldgebrek niet in staat om veel te doen. We vragen nederig om Uw hulp en om Uw gebed. Nogmaals dank ik U heel hartelijk voor alles wat U al gezonden hebt.”

Dit stukje spreekt wel voor zichzelf. Ik blijf om geld vragen voor deze mensen. Wanneer alle OPBOUW lezers iets voor dit doel zouden kunnen missen, zouden we misschien iets van deze grote nood kunnen lenigen. Hier is mijn girorekening weer: 173747 t.n.v. Prof. Dr. H. R. Rookmaaker, Diemen. H. R. Rookmaaker.

KERKNIEUWS

Beroepen te Ommen (bij accl.): Ds. H. J. Nijenhuis te Bunschoten-Spakenburg; te Opende en Surhuisterveen: Ds. J. Geertsema te Kantens.

Bedankt voor 's-Gravenhage-West: Ds. H. Bouma te Assen; voor Mariënberg: Ds. D. Nieuwenhuis te IJmuiden; voor Apeldoorn: Ds. A. Kooy te Emmen.

Candidaats-examen. Geslaagd voor het candidaatsexamen de heer W. J. van der Linde, Isaäk van Hoornbeekstraat 73, Zwolle.

Ds. T. de Haan. Ds. T. de Haan te Zuidwolde (Gr.) heeft per 1 september a.s. emeritaat aangevraagd. Ds. De Haan, die op 8 oktober a.s. 65 jaar hoopt te worden, is predikant sedert 4 okt. 1936. Achtereenvolgens diende hij de kerken te Valthermond, Oldehove en, sedert 27 april 1952, Zuidwolde (Gr.). Ds. De Haan heeft bovendien als legerpredikant de kerken van Semarang en Curaçao gediend. Ds. De Haan is bestuurslid van de Stichting voor Geref. Kweekschoolonderwijs te Groningen.

Generale Synode. In de zittingen van donderdag 13 april j.l. besloot de synode, op voorstel van de Deputaten-curatoren van de Theologische Hogeschool te Kampen „een docent te benoemen aan de Theologische Hogeschool om onderwijs te geven in de klassieke talen aan hen, die met een niet-gymnasiaal getuigschrift zich laten inschrijven als student aan de Theologische Hogeschool”. In een comité-zitting werd met algemene stemmen in principe als zodanig benoemd: **Drs. Ph. Roorda** te Groningen, leraar aan het Gereformeerd Lyceum aldaar. De curatoren zullen overleg plegen met het bestuur van het Lyceum over een mogelijke combinatie van het leraarschap aan het Lyceum en de taak als docent. Na dit overleg zal dan de definitieve benoeming plaats kunnen vinden tot docent in de klassieke talen. Aan deze docent wordt toegezegd, dat te zijner

tijd, als de tegenwoordige lectoren Drs. D. J. Buwalda en Dr. H. M. Mulder door pensionering of anderszins hun taak beëindigen, de functie van lector in de klassieke talen aan hem zal worden toevertrouwd.

Nadat op vrijdag 14 april enige voorstellen van Commissie III, betreffende de archieven van de Generale synoden waren aanvaard, besloot de synode aan het verzoek „om studenten in de gelegenheid te stellen tot het spreken van een stichtelijk woord in de samenkomsten der gemeente”, ingediend door de gemeenten te 2e Exloërmond, te voldoen „onder de voorwaarden gesteld door de Generale synode van Bunschoten-Spakenburg 1958/59 (acta art. 30) en ongewijzigd overgenomen door de Generale synode van Rotterdam-Delfshaven 1964/65 (acta art. 171 b) en de besluiten van de Generale synoden van Amsterdam 1908 (acta art. 60) en van 's-Gravenhage 1914 (acta art. 77 sub a en c) en van Kampen 1951 (acta art. 70, 173) tot de eerstvolgende Generale synode opnieuw buiten werking te stellen”.

Voorts besloot de synode, de brief van de kerk van Wormer, waarin deze meedeelt zich het recht voor te behouden in de kosten van de Generale synode niet of slechts gedeeltelijk bij te dragen, niet te handelen, aangezien deze zaak naar art. 30 K.O. in de mindere vergaderingen behandeld behoort te worden.

Tenslotte verwierp de synode, op advies van de daartoe benoemde commissie, een voorstel van de P.S. Drente, om weer een „openlijke verklaring bij het houden van elke synodale vergadering” in te voeren.

P.S. Groningen inzake Groningen-Zuid.

Gron-Z. constateerde de onttrekking terecht.

De Particuliere Synode van Groningen heeft een klacht behandeld van twee leden van de Tehuisgemeente, die zich erover beklagden dat de kerkeraad van Groningen-Zuid hen had geschrapt als leden van de kerk van Groningen-Zuid. Hieromtrent stelde de P.S. vast, dat de betrokkenen en „volgens hun eigen verklaring zich hebben toevertrouwd aan de geestelijke zorg van de noodkerkraad van de Tehuisgemeente; dat zij daarmee, met deze noodkerkraad, voor hun rekening hebben genomen de verklaring over het „kerkelijk dakloos” zijn (zie de brief van 1 november 1965 aan de Raad van de Geref. kerk te Groningen-Noord)”.

Betrokkenen blijven volgens de P.S. in gebreke uit Schrift, belijdenis of kerkenordening aan te tonen, dat hun handelwijze redelijkerwijze kan samengaan met de verklaring, dat zij zich niet onttrokken hebben aan de gemeenschap der kerk, t.w. van de wettige Gereformeerde kerk te Groningen-Zuid.

Vervolgens stelde de P.S. vast, dat de kerkeraad van Groningen-Zuid niet, zoals betrokkenen stelden, had „geschrapt”, maar de onttrekking metterdaad heeft geconstateerd, en dit na herhaalde onderwijzing, vermaning en opwekking tot terugkeer van deze verkeerde weg.

Wat betreft het beroep van betrokkenen op bepalingen van de G.S. van Middelburg 1933, wees de P.S. op het besluit van de daarop volgende synode (Amsterdam 1936), „dat de Generale Synode van Middelburg in art. 230 harer Acta geenszins heeft willen te niet doen de uitspraak Generale Synode van 's-Gravenhage 1914, dat „als iemand bij voortdurende bij predikanten van een andere kerkgemeenschap kerkt, daar zijn kinderen ter catechisatie zendt, de sacramenten

Redactieleden:

Ds. H. AMELINK, Dr. J. BOSCH,
P. GROEN, Prof. Dr. H. J. JAGER, Drs.
J. G. VAN OORD, Dr. P. G. SMELIK,
Prof. C. VEENHOF, Ds. G. VISEE

Adres van de Redactie:

Ds. H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Geref. Persvereniging „Opbouw”:

adres secretaris en penningmeester:
Van Lynden van Sandenburglaan 16,
Utrecht. Telef. 030-711450. Giro 448367.

Administratie abonnementen:

Drukkerij Steenberg,
Slotlaan 220, Zeist. Telef. 03404-12452

Abonnementsprijs

f 12.— per jaar (bij vooruitbetaling)
Zeist. Giro 233117.

Advertentieprijs 20 ct. per mm

Familieberichten 15 ct. per mm

BERICHT

De redactie betreurt dat de gebeurtenissen op de synode haar dwingt enkele nummers samen te stellen van een nogal eenzijdige inhoud.

Er ligt heel wat copie klaar bij de drukker, waarvoor nog geen plaats is.

We hopen dat medewerkers en lezers voor één en ander begrip kunnen opbrengen.

A.

gebruikt, weigert de ambtsdragers te ontvangen of naar de vermaning van de kerkeraad te luisteren, daarmee feitelijk alle gemeenschap met de kerk is verbroken.”

De P.S. besloot dan ook niet te voldoen aan het verzoek uit te spreken, „dat de kerkeraad deze schrapping ongedaan dient te maken”.

ADRESSEN

Ds. J. Poutsma: Kommisjeweij 12, Nijega (Sm.), tel. (05127) 566. **Amsterdam-Centrum**, scriba: J. Groen, Helmholtzstraat 40-I, Amsterdam-6 (Watergraafsmeer), tel. (020) 945809.

JUBILEUM-MEETING

De Groninger afdeling van de Ned. Bond van Gereformeerde J.V. houdt op zaterdag 29 april een jubileum-meeting.

Middagvergadering. Plaats: Het Tehuis (Jonkhoffzaal). Aanvang 15.00 uur.

Spreker: Ds. G. Zomer van Groningen. Onderwerp: „Uit de schoot van de dageraad” 75 jaren jeugdwerk in het licht van Ps. 110.

Avondvergadering. Plaats: Noorderkerk. Aanvang 19.30 uur.

Spreker: Ds. I. de Wolff, Enschede. Onderwerp: „Christus' dienstorder anno 1967”.

Slotwoord: Ds. D. van Dijk van Groningen.

Muzikale omlijsting: Charles de Wolff.

DE KERK VAN BEVERWIJK

vraagt

VOORZIENING IN DE WOORDDIENST

voor zondagen in juli.

Eventueel mogelijkheid tot inhuren van de pastorie van ds. L. E. Oosterhoff.

Brieven aan C. v. d. Berg, Twentestraat 3, Zuidbroek, post Beverwijk.

Gereformeerde Stichting „De Beukenhof”

gevestigd te Velp (Gem. Rheden)

UITGIFTE van

f 800.000.— 7¼% Obligaties 1967

In stukken van f 1000,— en f 500,— aan toonder
tot de koers van 99%

Ondergetekenden berichten, dat de inschrijving op bovengenoemde obligaties van heden af open staat bij hun kantoren, op de voorwaarden van het prospectus d.d. heden.

Prospectussen en inschrijvingsbiljetten zijn bij de inschrijvingskantoren verkrijgbaar.

Amsterdam

18 april 1967,

Groningen

INGWERSEN & CO.
HANDELS- EN EFFECTENBANK N.V.